

Innst. S. nr. 237

(2001-2002)

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn

Dokument nr. 8:120 (2001-2002)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad har den 24. april 2002 fremsatt følgende forslag:

"I

Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for at bruk av vannkanon blir hjemlet som et lovlig virkemiddel for politiet under bekjempelse av voldelige demonstrasjoner eller opptøyer.

II

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å anskaffe/fremskaffe vannkanoner til eventuell bruk i Oslo i forbindelse med mulige demonstrasjoner i juni måned 2002.

III

Stortinget ber Regjeringen tildele operative polititjenestemenn teleskopisk batong og pepperspray som en del av sin standardutrustning i bekjempelse av kriminelle."

I begrunnelsen for forslaget vises det til at norske myndigheter skal være vertskap for Verdensbankens ABCDE-konferanse som skal arrangeres i Oslo i tiden 24.-26. juni 2002. Med bakgrunn i de særdeles voldelige opptøyer som har skjedd når Verdensbanken tidligere har hatt sine konferanser, må en kalkulere med at slikt også kan skje i Oslo.

Forslagsstillerne konstaterer at politiets våpeninstruks ikke hjemler bruk av vannkanon som virkemiddel for å spre voldelige masser. I land som har erfaringer med slike tilstander, er bruk av vannkanon for å

gjenopprette ro og orden ved voldelige demonstrasjoner/opptøyer obligatorisk. Forslagsstillerne mener derfor at norsk politi må få dette hjemlet i sin våpeninstruks snarest.

Forslagsstillerne har dessuten konstatert at polititjenestemenn i Oslo har fått utlevert egen, såkalt "teleskopisk batong" som en del av sin standardutrustning. Teleskopisk batong og pepperspray bør tildeles samtlige operative polititjenestemenn i Norge fordi angrep og trusler med kniv er blitt en del av hverdagen til polititjenestemenn.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjøl, Anne Helen Rui og Knut Storberget, fra Høyre, lederen Trond Helleland, Carsten Dybevig og Linda Cathrine Hofstad, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad, fra Kristelig Folkeparti, Einar Holstad og Finn Kristian Marthinsen, og fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, vil understreke at politiet har behov for ulike virkemidler som ledd i den alminnelige kriminalitetsbekjempelse, og for å håndtere voldelige demonstrasjoner. Kriminaliteten blir stadig tøffere, og komiteen mener det er viktig å ivareta sikkerheten til polititjenestemenn og allmennheten på en tilfredsstillende måte.

Forslaget i Dokument nr. 8:120 (2001-2002) har vært forelagt Justisdepartementet til uttalelse, jf. brev av 21. mai 2002 og departementets svar av 27. mai 2002 (vedlagt).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at teleskopisk batong er besluttet innført, og vil bli anskaffet til bruk i samtlige politidistrikter i løpet av året. Flertallet er også gjort oppmerksom på at et prøveprosjekt om innføring av pepperspray som et politioperativt virkemiddel, er under planlegging i Politidirektoratet. Flertallet er tilfreds med at det innføres nye virkemidler som kan ivareta polititjenestemenns og allmennhetens sikkerhet, og vil understreke betydningen av at tilgjengelige virkemidler tilpasses kriminalitetsbildet. Flertallet vil understreke at det må gis grundig opplæring i bruken av teleskopisk batong og pepperspray.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ønsker ikke å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks. Dette flertallet deler for så vidt forslagsstillernes oppfatning om at demonstranten ved bruk av vannkanon vil bli gjennomvåt, nedkjølt, og dermed formodentlig "særdeles motivert" for å komme seg unna urostedet. Imidlertid er dette flertallet av den oppfatning at behovet for vannkanoner ikke er særlig stort. Det har vært store internasjonale begivenheter i Oslo tidligere uten at politiet har mistet kontrollen over store folkemengder i det offentlige rom. Dette flertallet nevner arrangementene rundt den årlige fredsprisutdelingen, og spesielt fredsprisjubileet i 2001 med mange av verdens toppledere til stede.

Dette flertallet mener at innføringen av sterke fysiske virkemidler som vannkanon vil kunne svekke politiets arbeid med å forebygge uro rundt demonstrasjoner. Dette flertallet understreker at politiets evne til å ha kontroll over store demonstrasjoner ofte er mer avhengig av de tiltak politiet iverksetter forut for de antatte demonstrasjoner, som f.eks. overvåkning og grensekontroll, enn rene brannslukningsmanøvrer under demonstrasjonen. Dette flertallet vil også påpeke at fjernsynsbilder som kringkastes verden rundt med bruk av vannkanoner i Oslos gater, gir omverdenen assosiasjoner til helt andre typer politiske regimer enn hva Norge fortjener. Dette flertallet viser også til at ingen av de andre nordiske land har tatt i bruk dette virkemiddelet.

Dette flertallet foreslår etter dette at forslag I og II i Dokument nr. 8:120 (2001-2002) ikke bifalles, mens forslag III vedlegges protokollen.

Komiteens medlem fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er skeptisk til innføring av standardutstyr som kan medføre stor skade dersom det ikke håndteres på en fornuftig måte. Disse medlemmer stiller spørsmålstegn ved om ikke teleskopisk batong vil kunne gjøre mer skade enn gagn, spesielt med tanke på at den har en metallkule i enden og således kan være svært farlig. I opphetede situasjoner er det ikke alltid like enkelt å holde hodet kaldt, og disse medlemmer håper at Politidirekto-

ratet følger nøye med framover for å sikre at det ikke blir gjort større skade med dette utstyret enn det som strengt tatt er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at den økende kriminaliteten og dens alvorlighetsgrad bør bekymre flere enn Fremskrittspartiets medlemmer. Det er en økning i grov voldskriminalitet, og disse medlemmer vil hevde at mer må gjøres for å komme dette problemet til livs.

Som en del av det forebyggende arbeidet er det etter disse medlemmers vurdering viktig at politiet er godt forberedt på ulike episoder, og at de har det nødvendige og korrekte utstyret tilgjengelig.

Disse medlemmer har registrert at det i vårt naboland Sverige, under Verdensbankens møte i Göteborg, var rene gateslagsmål. Det samme har vært tilfelle ved lignende arrangement andre steder i Europa og USA. Dersom det skulle utvikle seg til slike tilstander under Verdensbankens møte i Oslo, vil disse medlemmer påpeke at man fra politiets side har vært skeptisk til hvordan dette skal kunne håndteres. Selv om disse medlemmer håper og tror at dette kan unngås, er det likevel nødvendig å være forberedt på det motsatte.

Disse medlemmer mener derfor at det bør åpnes adgang for å benytte vannkanoner i slike sammenhenger. Pr. i dag er ikke dette hjemlet i politiets våpeninstruks, noe disse medlemmer vil fremme forslag om. Å bruke vannkanon mot demonstranter er etter disse medlemmers vurdering et humant virkemiddel. En gjennomvåt og nedkjølt demonstrant vil antageligvis være mer fristet til å komme seg vekk fra stedet enn å fortsette sin aktivitet på urostedet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for at bruk av vannkanon blir hjemlet som et lovlig virkemiddel for politiet under bekjempelse av voldelige demonstrasjoner eller optøyer."

"Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å anskaffe/fremskaffe vannkanoner til eventuell bruk i Oslo, i forbindelse med mulige demonstrasjoner i juni måned 2002."

Disse medlemmer er videre av den formening at også politiets personlige utstyr bør utvides, slik at tjenestemennene blir styrket i sin evne til å utføre pålagte oppgaver. I den sammenheng vil disse medlemmer vise til at politiet i Oslo allerede har fått utlevert egne "teleskopiske batonger". Disse medlemmer har også merket seg at justisministeren i sitt svarbrev til justiskomiteen har uttalt at "teleskopisk batong allerede er besluttet innført og vil bli anskaffet i samtlige politidistrikt i løpet av året".

Et annet virkemiddel disse medlemmer mener bør benyttes i større grad, er pepperspray. Når det gjel-

der pepperspray, opplyser justisministeren at han vil undersøke om den kan medføre alvorlig helseskade, noe disse medlemmer tar til orientering.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen tildele operative polititjenestemenn og -kvinner teleskopisk batong og pepperspray som del av sin standard utrustning i bekjempelse av kriminelle."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

I

Stortinget ber Regjeringen om å legge til rette for at bruk av vannkanon blir hjemlet som et lovlig virkemiddel for politiet under bekjempelse av voldelige demonstrasjoner eller opptøyer.

II

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å anskaffe/fremskaffe vannkanoner til eventuell bruk i Oslo, i forbindelse med mulige demonstrasjoner i juni måned 2002.

III

Stortinget ber Regjeringen tildele operative polititjenestemenn og -kvinner teleskopisk batong og pepper-

spray som del av sin standard utrustning i bekjempelse av kriminelle.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til det som står foran, og råar Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

I

Dokument nr. 8:120 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn - I og II bifalles ikke.

II

Dokument nr. 8:120 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og André Kvakkestad om å innføre bruk av vannkanon i politiets våpeninstruks, som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn - III vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 11. juni 2002

Trond Helleland
leder

Carsten Dybevig
ordfører

Jan Arild Ellingsen
sekretær

Vedlegg

Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 27. mai 2002

Dok. nr. 8:120 - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Arild Ellingsen og Andre Kvakkestad om å innføre vannkanon i politiets våpeninstruks som tillatt virkemiddel mot voldelige demonstrasjoner/opptøyer, samt om å innføre bruk av teleskopisk batong og pepperspray som standardutstyr for operative polititjenestemenn

Jeg viser til komiteens brev av 21. mai 2002.

Man har hatt under vurdering bruk av vannkanon mot voldelige demonstrasjoner, men så langt har man ikke sett behov for å ta i bruk dette virkemiddelet. Det er heller ingen andre nordiske land som har tatt i bruk vannkanon.

Jeg vil imidlertid følge utviklingen med hensyn til voldelige demonstrasjoner nøye. I den forbindelse vil det også være viktig å se på erfaringene fra andre land. Det er naturlig å sammenligne seg med. Blant annet vil

det i løpet av året foreligge en rapport fra et utvalg i Sverige som nå foretar en gjennomgang og evaluering av erfaringene fra hendelsene i Göteborg sommeren 2001.

Teleskopisk batong er allerede besluttet innført, og vil bli anskaffet til bruk i samtlige politidistrikter i løpet av året.

Bruk av pepperspray har vært vurdert av en arbeidsgruppe, som har anbefalt dette som politioperativt virkemiddel. Justisdepartementet har med bakgrunn i denne anbefalingen besluttet iverksatt et begrenset prøveprosjekt hvor pepperspray kan bli tillatt. Prøveprosjektet er nå under planlegging i Politidirektoratet. Med bakgrunn i påstander om at bruk av pepperspray kan medføre alvorlig helseskade, har mitt departement bedt om at det blir foretatt nødvendige undersøkelser rundt dette.